

DRŽAVNO NATJECANJE IZ KEMIJE
učeni(ka)ca osnovnih i srednjih škola 2023./24.

POKUS 1, 8. – 10. svibnja 2024.

NAPOMENA:

1. Zadatci se rješavaju 120 minuta.
2. Dopušteno je koristiti samo dobivenu tablicu periodnog sustava elemenata.
3. Zadatci se moraju rješavati na mjestu predviđenom za taj zadatak (**ne** koristiti dodatne papire). Ako nema dovoljno mjesta za rješavanje zadatka, može se koristiti poledina prethodne stranice.
4. Odgovori na postavljena pitanja ili račun (kompletan) **moraju** biti pisani kemijskom olovkom ili tintom plave boje, jer se u protivnom neće uzimati u obzir pri bodovanju. Ispravljeni odgovori se ne vrjednuju.

Prijavu ispuniti tiskanim slovima!

Zaporka:
(pet brojeva i do sedam velikih slova)

POSTIGNUTI BODOVI :

Vrsta škole: 1. osnovna   5. srednja   (Zaokruži 1. ili 5.)

Razred (napisati arapskim brojem):

Nadnevak:

OTKINUTI OVAJ DIO PRIJAVE I STAVITI GA U OMOTNICU S NAPISANOM ZAPORKOM
PRIJAVU ISPUNITI TISKANIM SLOVIMA

Zaporka:
(pet brojeva i do sedam velikih slova)

POSTIGNUTI BODOVI :

Ime i prezime učeni(ka)ce:

OIB:

Puni naziv škole:

Adresa škole:

Grad u kojem je škola:

Županija:

Vrsta škole: 1. osnovna   5. srednja
(Zaokruži 1. ili 5.)

Razred (napisati arapskim brojem):

Ime i prezime mentor(a)ice:

Naputak članovima povjerenstva:

Ovaj dio prijave treba spojiti s pisanom zadaćom svakog učeni(ka)ce nakon bodovanja. Podatci su važni radi računalne obrade podataka o učeni(ku)ci koji će biti pozvani na državno natjecanje.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
1	1 H vodik 1,008	PERIODNI SUSTAV KEMIJSKIH ELEMENATA Periodni sustav kemijskih elemenata prema preporukama HDKI i HKD 2022. HKD 1926 HRVATSKO DRUŠTVO KEMIJSKIH INŽENERA I TEHNOLOGA																2 He helij 4,003		
2	3 Li litij 6,940	4 Be berilij 9,012																	9 F fluor 19,00	10 Ne neon 20,18
3	11 Na natrij 22,99	12 Mg magnezij 24,31																	17 Cl klor 35,45	18 Ar argon 39,95
4	19 K kalij 39,10	20 Ca kalcij 40,08	21 Sc skandij 44,96	22 Ti titanij 47,87	23 V vanadij 50,94	24 Cr krom 52,00	25 Mn mangan 54,94	26 Fe željezo 55,85	27 Co kobalt 58,93	28 Ni nikal 58,69	29 Cu bakar 63,55	30 Zn cink 65,38	31 Ga galij 69,72	32 Ge germanij 72,63	33 As arsen 74,92	34 Se selenij 78,97	35 Br brom 79,90	36 Kr kripton 83,80		
5	37 Rb rubidij 85,47	38 Sr stroncij 87,62	39 Y itrij 88,91	40 Zr cirkonij 91,22	41 Nb niobij 92,91	42 Mo molibden 95,95	43 Tc tehnećij [97]	44 Ru rutenij 101,1	45 Rh rodij 102,9	46 Pd paladij 106,4	47 Ag srebro 107,9	48 Cd kadmij 112,4	49 In indij 114,8	50 Sn kositar 118,7	51 Sb antimon 121,8	52 Te telurij 127,6	53 I jod 126,9	54 Xe ksenon 131,3		
6	55 Cs cezij 132,9	56 Ba barij 137,3	57–71 lantanoidi	72 Hf hafnij 178,5	73 Ta tantal 181,0	74 W volfram 183,8	75 Re renij 186,2	76 Os osmij 190,2	77 Ir iridij 192,2	78 Pt platina 195,1	79 Au zlatο 197,0	80 Hg živa 200,6	81 Tl talij 204,4	82 Pb olovo 207,2	83 Bi bizmut 209,0	84 Po polonij [209]	85 At astat [210]	86 Rn radon [222]		
7	87 Fr francij [223]	88 Ra radij [226]	89–103 aktinoidi	104 Rf raderfordij [267]	105 Db dubnij [268]	106 Sg siborgij [269]	107 Bh borij [270]	108 Hs hasij [269]	109 Mt majtnerij [277]	110 Ds darmštatiij [281]	111 Rg rendgenij [282]	112 Cn kopernicij [285]	113 Nh nihonij [286]	114 Fl flerovij [290]	115 Mc moskovij [290]	116 Lv livermorij [293]	117 Ts tenes [294]	118 Og oganeson [294]		

Priredio i uredio:
 izv. prof. dr. sc.
 Tomislav Portada

 Grafičko-likovno
 oblikovanje:
 Zdenko Blažeković, dipl. ing.

 Korektura i kontrola
 podataka:
 Studentska sekcija HKD-a

57 La lantan 138,9	58 Ce cerij 140,1	59 Pr praseodimij 140,9	60 Nd neodimij 144,2	61 Pm prometij [145]	62 Sm samarij 150,4	63 Eu europij 152,0	64 Gd gadolinij 157,3	65 Tb terbij 159,0	66 Dy disprozij 162,5	67 Ho holmij 164,9	68 Er erbij 167,3	69 Tm tulij 168,9	70 Yb iterbij 173,1	71 Lu lutecij 175,0
89 Ac aktinij [227]	90 Th torij 232,0	91 Pa protaktinij 231,0	92 U uranij 238,0	93 Np neptunij [237]	94 Pu plutonij [244]	95 Am americij [243]	96 Cm kirij [247]	97 Bk berkelij [247]	98 Cf kalifornij [251]	99 Es ajštajnij [252]	100 Fm fermij [257]	101 Md mendelevij [258]	102 No nobelij [259]	103 Lr lorenzij [262]

POKUS 1

Cilj: Izvesti pokuse te na temelju opažanja, zaključaka i ponuđenih informacija identificirati tekućine **Y**, **G** i **W** te tvari **X**, **M** i **N**.

Pribor: stalak za epruvete, 3 plastične bočice sa kapalicom označene slovima **Y**, **G** i **W**, šibice, treščica, predmetno staklo, drvena hvataljka, plamenik, 6 epruveta, satno staklo, stakleni štapić, kapalice, gumeni čep, termometar, žlica

Kemikalije: tekućina **Y**, tekućina **G**, tekućina **W**, tvar **X**, tvar **M** i tvar **N**

Dio prvi

KORAK 1. U epruveti E4 nalazi se tvar X. Zabilježi opažanja.

KORAK 2. U epruvetu E1 dodaj do oznake tekućinu **Y**. Zabilježi opažanja.

KORAK 3. Izmjeri temperaturu tekućine **Y** i zabilježi je.

KORAK 4. U epruvetu E1 dodaj tvari **X** koja se nalazi u epruveti E4. Zabilježi opažanja.

KORAK 5. Izmjeri temperaturu otopine dobivene u epruveti E1 i zabilježi je. Nakon izvedenoga mjerenja isperi termometar i obriši ga suhom krpom.

KORAK 6. U epruvetu E1 dokapaj kapalicom 10 kapi tekućinu **G**. Zabilježi opažanja.

Državno natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

pokus 1 za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

Dio drugi

KORAK 7. U epruvetu **E2** dodaj do oznake tekućinu **W**. **Zabilježi opažanja.**

KORAK 8. S pomoću staklenoga štapića stavi kap tekućine **W** na univerzalni indikator-papir na satnome staklu. **Zabilježi opažanja.**

KORAK 9. Izmjeri temperaturu otopine u **epruveti E2** i zabilježi je. Nakon izvedenoga mjerenja isperi termometar i obriši ga suhom krpom.

KORAK 10. U epruvetu **E2** dodaj tvar **M** iz **epruvete E5** i uroni termometar u otopinu. **Zabilježi opažanja i izmjerenu temperaturu.**

KORAK 11. Zapali trešćicu i prinesi je otvoru epruvete **E2**. **Zabilježi opažanja.**

KORAK 12. Na temelju gore navedenoga opažanja što zaključuješ o svojstvima dobivenoga plina?

KORAK 13. Kad je reakcija u epruveti **E2** prestala, s pomoću kapalice uzmi iz nje 3 kapi otopine i kapni ih na predmetno stakalce. Primi predmetno stakalce s pomoću drvene hvataljke i oprezno ga zagrij. **Zabilježi opažanja.**

Dio treći

KORAK 14. U epruvetu **E3** stavi dvije žličice tvari **M** iz epruvete **E5** i dvije žlice tvari **N** iz epruvete **E6**. Epruvetu zatvori gumenim čepom. **Zabilježi zapažanja.**

KORAK 15. Oprezno zagrij smjesu u epruveti **E3**? **Zabilježi opažanja.**

ukupno bodova na stranici 2:

ostv.	maks.
	8,5

Pitanja za dio prvi

Pitanje 1. Jedna od tvari koristi se kao sastojak za čišćenje masnoća u pećnicama, a sastavljena je od triju različitih vrsta atoma. Ukupan je broj protona u formulskoj jedinki te tvari 20. Ta tvar sastoji se od atoma metala koji se nalazi u trećoj periodi i prvoj skupini te hidroksidne skupine. Otopinu **G** dobijemo kad naribani crveni kupus ostavimo stajati u otopini **Y**.

Tvar **X** je _____Kemijaska formula tvari **X** je _____Tekućina **Y** je _____Otopina **G** je _____

Pitanje 2. Koje je svojstvo tvari **X** dokazano u **KORAKU 6.**? Navedi još dva indikatora kojima bismo se mogli koristiti umjesto otopine **G**.

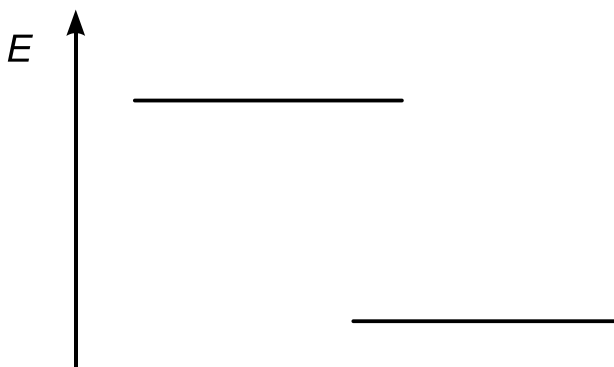
Pitanje 3. Tijekom **KORAKA 5** došlo je do promjene temperature. Izračunaj promjenu temperature koja se dogodila.

Pitanje 4. Na temelju izvedenih mjerenja i rezultata u **KORAKU 5**, zaključi o kojim je promjenama riječ s obzirom na promjenu energije.

Pitanje 5. Na prazne crte upiši reaktante i produkte s obzirom na promjenu energije u **KORAKU 5**. S pomoću strelice označi smjer promjene energije.

Pitanje 6. Imenuj navedene piktograme.

A**B****C****D**

Pitanje 7. Od ponuđenih, zaokruži one piktograme koji se obvezatno nalaze na ambalaži lužnatih kemikalija.

Pitanje 8. Kad se radi s jakim lužinama u laboratoriju, koje mjere sigurnosti treba primijeniti?

Pitanje 9. Kako postupiti kad pri izvođenju pokusa na ruci ostane nekoliko kapi jake lužine.

Pitanje 10. Napiši simbolički prikaz fizikalne promjene koja se dogodila u **KORAKU 4**. Obvezatno označi agregacijska stanja.

Pitanja za dio drugi

Pitanje 11. U KORACIMA 6 i 7 korišteni su tekućina **W** i tvar **M**. Tekućinu **W** dobiva se otapanjem jednoga plina u vodi. Molekule toga plina čine dva atoma čega, a njegov je protonski broj 1. Drugi atom pripada u skupnu halogenih elemenata i ima 17 elektrona.

Tekućina **W** je _____.

Kemijska je formula tekućine **W** _____.

Pitanje 12. Tvar **M** često se koristi u kućanstvima, a neki se ljudi koriste njome i za smanjivanje kiseline u želudcu. Njezinu građu mogli bismo opisati kao REPL_3 , pri čemu atomi **P** i **L** izgrađuju ugljikov(IV)oksid, atomi **E** imaju protonski broj 1, a atome metala **R** možemo pronaći u tvari **X** koja je korištena u prethodnim koracima.

Tvar **M** je _____.

Kemijska je formula tvari **M** _____.

Državno natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

pokus 1 za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

Pitanje 13. Koje je svojstvo tvari **W** dokazano u **KORAKU 8**. Navedi još dvije tekućine koje bismo mogli koristiti umjesto univerzalnoga indikator papira.

U **KORAKU 8** dokazano je da je tvar **W** _____.

Umjesto otopine **G** može se koristiti _____ i _____.

Pitanje 14. Tijekom **KORAKA 10 i 12** nastaju plin i tekućina **Y**. Nastali plin potreban je u procesu fotosinteze i nalazi se u sastavu zraka. Njegove molekule izgrađuju dvije vrste atoma u omjeru 1 : 2. On nije otrovan, ali u većim koncentracijama izaziva nesvjesticu. O kojemu je plinu riječ i koja je njegova kemijska oznaka.

Plin koji se razvija je _____.

Kemijska je formula _____.

Pitanje 15. Tijekom **KORAKA 13** nastaje vidljiv bijeli trag na predmetnome stakalcu. Nastali bijeli talog sol je koja je glavni sastojak soli kojom se koristimo u svakodnevnome životu i možemo je dobiti u našim solanama, a sastoji se od dviju vrsta atoma. Napiši kemijski točan naziv soli i kemijsku oznaku za nju.

Riječ je o soli _____.

Kemijska je oznaka _____.

Pitanje 16. Jednadžbom kemijske reakcije prikaži promjenu koja se dogodila u **KORAKU 10 i 11**. Obvezatno označi agregacijska stanja.

Pitanja za dio treći

Pitanje 17. U epruvetu **E3** dodane su tvari **M** i **N**. Tvar **N** izgrađena je od tri vrste atoma, njezinu opće formulu bismo mogli opisati kao AB_4V . Jedan od sastojaka tvari **N** najzastupljeniji je plin u sastavu zraka, drugi vrsta atoma pripada kemijskomu elementu koji je poznat po svojim izotopima (prociju, deuteriju i triciju), a treća vrsta atoma pripada plinu koji je u elementarnome stanju žutozelen. Na temelju navedenoga napiši ime i kemijsku oznaku za tvar **N**.

Kemijsko je ime tvari **N** _____.

Kemijska je oznaka tvari **N** _____.

Pitanje 18. Koja se fizikalna promjena dogodila u **KORAKU 14**.

Dogodila se _____.

Pitanje 19. Koja od tvari pokazuje to fizikalno svojstvo?

---

ukupno bodova na stranici 5:

ostv.	maks.
	7

Državno natjecanje iz kemije u šk. god. 2023./2024.

pokus 1 za 7. razred osnovne škole

Zaporka: _____

Zadatak 1. U boci su pomiješani plinovi **X**, **Y** i **Z** u volumnim omjerima $V_x : V_y : V_z = 2,000 : 7,000 : 5,000$. Ukupni je volumen plinova **Y** i **Z** $45,00 \text{ dm}^3$.

Izračunaj pojedinačne volumene plinova u boci i rezultat izrazi u cm^3 .

Zadatak 2. U velikoj prostoriji dimenzija $25,00 \text{ m}$, $82,00 \text{ dm}$ i $380,00 \text{ cm}$ nalazi se zrak. U navedenome zraku najzastupljeniji je plin dušik volumnoga udjela 78% . Drugi je od plinova koji se tamo nalazi i ugljikov dioksid, čiji je volumni udio 4% , a ostatak do 100% plin je koji nastaje u procesu fotosinteze. Izračunaj volumene plinova izražene u dm^3 .

1. stranica

+

2. stranica

+

3. stranica

+

4. stranica

+

5. stranica

+

6. stranica

=

Ukupni bodovi

____	40

ukupno bodova na stranici 6:

ostv.	maks.
	5,5